

ΟΥΤΟΠΙΑ

Διμηνιαία Έκδοση Θεωρίας και Πολιτισμού, Καλλιδρομίου 89 και Τσαμαδού, 106 80 Αθήνα
Τηλ.: 210 36.07.742, Φαξ: 210 38.36.658, www.u-topia.gr

ΥΤΟΡΙΑ

A Bimonthly Review of Theory and Culture, Editor: E.I. Bitsakis
Kallidromiou 89, 106 80 Athens, Greece,
Tel.: 210 36.07.742, Fax: 210 38.36.658, www.u-topia.gr

Εκδότης: Ευτύχης Μπιτσάκης

Εκδόσεις ΤΟΠΟΣ

Κεντρική διάθεση: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΠΟΣ

Πλαπούτα 2 & Καλλιδρομίου, 114 73 Αθήνα, Τηλ.: 210 32.21.580, Φαξ: 210 32.11.246

Συντακτική Επιτροπή

Βασίλης Αλεξίου, Χρίστος Αλεξίου, Λεωνίδας Βατικιώτης, Θανάσης Γκιούρας, Χρήστος Δερμεντζόπουλος, Δημήτρης Δημητούλης, Μάκης Ζέρβας, Αντρέας Θεοφίλου, Έκτωρ Κακναβάτος†, Τιτίκα Καραβία, Ερατοσθένης Καψωμένος, Κατερίνα Κέη†, Μαρία Κοκκίνου, Λαοκρατία Λάκκα, Γιώργος Μανιάτης, Κατερίνα Μάτσα, Δημήτρης Μπελαντής, Ευτύχης Μπιτσάκης, Ηρακλής Οικονόμου, Αντρέας Παγουλάτος†, Νίκος Παπαδάτος, Αποστόλης Παλιούρας, Πέτρος Παπακωνσταντίνου, Δημήτρης Σαραφιανός, Μάνος Σπυριδάκης, Γιώργος Σταμάτης, Σταύρος Σταυρίδης, Παναγιώτης Σωτήρης, Αλέξανδρος Χρύσης.

Τακτικοί Συνεργάτες

Χρίστος Γεωργίου, Γιάννης Δάλλας, Μανώλης Δαφέρμος, Γιώργος Διζικαίρικής†, Σόνια Ιλίνσκαγια, Στάθης Κουβελάκης, Κώστας Λαπαβίτσας, Γιώργος Λιοδάκης, Σταύρος Μαυρουδέας, Θόδωρος Μεγαλοοικονόμου, Βασίλης Μηνακάκης, Χρυσούλα Μητσοπούλου, Παναγιώτης Νούτσος, Ευαγγελή Ντάτσι, Κώστας Παλούκης, Δημοφάνης Παπαδάτος, Δημήτρης Πατέλης, Σάββας Πατσαλίδης, Περικλής Παυλίδης, Γιώργος Παυλόπουλος, Γιάννης Πλάγγεσης, Δημήτρης Ρόκος, Θανάσης Σφήκας, Νίκος Ταμπάκης, Δημήτρης Τζωρτζόπουλος, Γιώργος Τριμπέρης, Λένα Χαραλαμποπούλου.

Επιμέλεια και διόρθωση δοκιμίων: Θάνος Μοσχούδης

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: Εκδόσεις Τόπος, τηλ.: 210 82.22.835

Εκτύπωση: Προσχέδιο

Για τους συνεργάτες της Ουτοπίας

Τα κείμενα που δημοσιεύονται εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέα. Η Συντακτική Επιτροπή ευθύνεται για την επιλογή τους. Κάθε κείμενο κρίνεται από δύο ειδικούς, μέλη ή μη της Συντακτικής Επιτροπής. Σε περίπτωση διαφωνίας, το κείμενο δίδεται σε τρίτο κριτή. Τα προς κρίση από τη Συντακτική Επιτροπή κείμενα αποστέλλονται σε ηλεκτρονική μορφή σε αρχείο Word στη διεύθυνση, info@u-topia.gr. Το σύνολο των λέξεων των συμβολών πρέπει να είναι έως 6.000, της βιβλιογραφίας συμπεριλαμβανομένης, σε γραμματσειρά Times New Roman και σε διάστιχο 1,5 ίντσας. Ακολουθείται το σύστημα Harvard. Για περισσότερες οδηγίες, βλ. στην ως άνω ιστοσελίδα.

Τιμή τεύχους :11 ευρώ. Ετήσια συνδρομή εσωτερικού: 40 ευρώ. Φοιτητές: 30 ευρώ. Οργανισμοί: 100 ευρώ.

Ετήσια συνδρομή εξωτερικού: ΕΥΡΩΠΗ 80 ευρώ - ΗΠΑ 95 ευρώ. Οργανισμοί εξωτερικού: 130 ευρώ.

Συνδρομές: ALPHA BANK, 128002320002920 (ΜΟΤΙΒΟ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.)

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, 151/470821-09 (ΜΟΤΙΒΟ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.)

Αριθμός τεύχους: 117, Μάιος-Ιούνιος 2016

ISSN: 1105-9141

Εικόνα εξωφύλλου, εικόνα οπισθοφύλλου: Γιάννης Κονταράτος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

5 ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

ΕΠΙ ΤΟΝ ΤΥΠΟΝ

7 ΤΟ BREXIT ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Νίκος Παπαδάτος

9 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Πάυλος Αντωνόπουλος

12 Ο ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΥΦΑΡΠΑΓΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ
ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Ελένη Πορτάλιου

16 ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Λεωνίδας Βατικιώτης

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑ: Η ΔΙΑΙΩΝΙΖΟΜΕΝΗ ΑΝΤΙΦΑΣΗ

21 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Γιάννης Νίνος

41 ΕΡΓΑΣΙΑ – Η ΔΙΑΙΩΝΙΖΟΜΕΝΗ ΑΝΤΙΦΑΣΗ

Ευτύχης Μπιτσάκης

53 ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ
ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΦΥΣΗΣ

Yvon Quiniou

73 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΞΑΝΘΡΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΙΘΗΚΟΥ
Φρειδερίκος Ένγκελς

85 Η ΑΠΟΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΝΗΜΟΝΙΩΝ

Γιάννης Κουζής

101 ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

Jacques Texier

- 115 Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ
Αποστόλης Παλιούρας
- 127 ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ
Karl Marx
- 135 ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
Γιάννης Πλάγγεσης

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ-ΜΕΛΕΤΕΣ

- 157 ΟΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΑΠΕ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ
«ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΙ»!
Παγκρήτιο Δίκτυο Αγώνα κατά των βιομηχανικών ΑΠΕ
- 161 ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΕΡΓΟ
ΤΟΥ ΑΛΚΗ ΑΛΚΑΙΟΥ
Μαρία Γεωργιάδου

ΜΝΗΜΗ ΑΝΤΡΕΑ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΥ

- 181 ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΙΛΟ ΑΝΤΡΕΑ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟ, ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ
Τζέλα Ασπρογέρακα-Γρίβα
- 185 ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ ΑΝΤΡΕΑ...
Βασίλης Αλεξίου

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

- 187 ΘΩΜΑΣ ΤΣΑΚΑΛΑΚΗΣ, ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΙΑ – Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ
ΜΕΓΑΛΗ ΑΦΗΓΗΣΗ
Μυρτώ Ρήγου
- 190 ΙΖΑΜΠΕΛΛΑ Γ. ΜΠΑΣΜΑΚΟΒΑ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ
Ε. Μ.

Το σημερινό τεύχος της Ουτοπίας είναι αφιερωμένο στα προβλήματα της εργασίας. Στο πρόβλημα της εργασίας γενικά, αλλά και προπαντός στις σημερινές συνθήκες του παγκοσμιοποιημένου και επιθετικού καπιταλισμού. Η εργασία ανήκει στο βασίλειο της ανάγκης. Αποτελεί ταυτόχρονα προϋπόθεση για την επιβίωση της ανθρωπότητας. Σε μια αταξική μελλοντική κοινωνία, η εργασία, ενώ θα ανήκει πάντα στο βασίλειο της ανάγκης, θα αποτελεί προϋπόθεση ελευθερίας.

Οι εργασιακές σχέσεις, βασικές καιωνονικές σχέσεις, εξελίχθηκαν στην πορεία της ιστορίας, σε ενδογενή συνάρτηση με την ανάπτυξη των μέσων παραγωγής. Στο σημερινό αφιέρωμα επιχειρούμε να αναδείξουμε και αυτό το στοιχείο της ιστορικότητας. Έτσι, το πρώτο μελέτημα του αφιερώματος αφορά την διαμόρφωση των σχέσεων παραγωγής (Γ. Νίνος). Δηλαδή πώς, με την ανάπτυξη του νοήμονος ανθρώπου και την εξέλιξη των δεξιοτήτων του, περνάμε από την πρωτόγονη αγέλη στη πρώτη μορφή καιωνονικής συμβίωσης και στις πρώτες μορφές παραγωγικών σχέσεων. Το δεύτερο κείμενο (Ε. Μπιτσάκης) εξετάζει το πρόβλημα της εργασίας στις ταξικές κοινωνίες, και ειδικά στον καπιταλισμό. Στη μακρά πορεία της ανθρωπότητας και κυρίως στον καπιταλισμό, συνυπάρχει μετασηματιζόμενη μια κύρια ανομία: Οι εργαζόμενοι (δούλοι, δουλοπάροικοι, προλετάριοι) δεν είναι κάτοχοι των μέσων παραγωγής, ούτε του προϊόντος της εργασίας τους.

Με την εργασία αντικειμενοποιούνται οι σχετικές ικανότητες του ανθρώπου. Αλλά, στις ταξικές κοινωνίες η αντικειμενοποίηση συνυπάρχει με την αλλοτρίωση και την αποξένωση. Αποξένωση από τα μέσα παραγωγής και από το προϊόν της εργασίας και αλλοτρίωση της ιστορικά κατακτημένης ουσίας του ανθρώπου. Η αποξένωση και η αλλοτρίωση γενικεύονται στην ανεπτυγμένη και γενικευμένη εμπορευματική καπιταλιστική παραγωγή, η οποία αποβλέπει στην ιδιοποίηση της παραγόμενης υπεραξίας από τον κάτοχο των μέσων παραγωγής. Ορισμένοι ταυτίζουν την αντικειμενοποίηση με την αλλοτρίωση. Αυτή η αντικειμενοποίηση είναι συστατικό στοιχείο της εργασίας, ενώ η αλλοτρίωση θα καταργηθεί με την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής (Yvon Quiniou).

Η εργασία προϋποθέτει μία ανάπτυξη των δεξιοτήτων του πρωτόγονου και αναδραστικά αποτελεί αιτία για την ανάπτυξη της νόησης. Γι' αυτό το θέμα αναδημοσιεύουμε το προφητικό κείμενο του Ένγκελς, από την *Διαλεκτική της Φύσης: Ο ρόλος της εργασίας στην εξανθρώπιση του πιθήκου*. Σήμερα πράγματι είναι γνωστό ότι το εμπρόσθιο τμήμα του εγκεφάλου, κύρια έδρα της νόησης,

αναπτύχθηκε κυρίως κατά τα τελευταία πενήντα – εβδομήντα χρόνια, χάρη στην εργασία και την κοινωνική ζωή.

Το επόμενο άρθρο (Γ. Κουζής) αναλύει το πρόβλημα των εργασιακών σχέσεων με την επέλαση του νεοφιλελευθερισμού στο σημερινό κόσμο και ιδιαίτερα στην χώρα μας.

Τα επόμενα κείμενα του τεύχους αναφέρονται στις προοπτικές ριζικού μετασχηματισμού των σχέσεων ιδιοκτησίας και την παραγωγικών σχέσεων στο σοσιαλισμό και στη μελλοντική κομμουνιστική κοινωνία. Συγκεκριμένα: Ο J. Texier εξετάζει το πρόβλημα της κοινωνικής ιδιοκτησίας στον κομμουνισμό. Ο Α. Παλιούρας αναλύει την επικαιρότητα του *Κεφαλαίου* του Μαρξ. Η δημοσίευση αυτής της μελέτης συμπίπτει περίπου χρονικά με την έκδοση του πρώτου τόμου του *Κεφαλαίου* σε μετάφραση, από το γερμανικό πρωτότυπο, από τρεις πανεπιστημικούς δασκάλους. Η ελληνική έκδοση όταν θα ολοκληρωθεί, θα περιλαμβάνει και άλλα κείμενα σχετικά με το *Κεφάλαιο*. Σήμερα αναδημοσιεύουμε από την έκδοση του πρώτου τόμου ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον απόσπασμα.

Το αφιέρωμα στην εργασία ολοκληρώνεται με το άρθρο του Γ. Πλάγγεση, για τα προβλήματα μετάβασης στον σοσιαλισμό. Η σημασία αυτού του προβλήματος είναι φανερή, μετά από την τραγική αποτυχία του «πρώτου άλματος προς τον ουρανό».

Στο σημερινό τεύχος δημοσιεύονται επίσης μια μελέτη της Μ. Γεωργιάδου για το έργο του στιχουργού Άλκη Αλκαίου. Για τις συνθήκες δημιουργίας του έργου του και για τις κοινωνικές αναφορές του. Επίσης, στο σημερινό τεύχος δημοσιεύονται επίκαιρα κείμενα για την έξοδο της Βρετανίας από την Ε.Ε. (Ν. Παπαδάτος), την παιδεία (Π. Αντωνόπουλος), την εκποίηση του δημόσιου πλούτου (Λ. Βατικιώτης) και ειδικά για το ξεπούλημα του Ελληνικού (Ε. Πορτάλιου).

Επίσης δημοσιεύονται δύο κείμενα στην μνήμη του ποιητή και διανοούμενου Ανδρέα Παγουλάτου και όπως, πάντα το Χρονικό του βιβλίου.

Το σημερινό τεύχος κοσμείται με έργα του Γιάννη Κονταράτου, επιλεγμένα από την ζωγράφο Μαρία Κοκκίνου.

Από το σημερινό τεύχος δεν θα μπορούσε να λείπει μια σύντομη έστω αναφορά στα τρέχοντα γεγονότα στην Γαλλία.